

Aseptiikka virtsarakon katetroinnissa

Virtsarakon katetrointi on invasiivinen toimenpide. Katetroinnin tarve tulee arvioida tarkkaan ja pitkäaikaiselle kestopatetrin käytölle on oltava riittävät perusteet. Toistokatetroinnin mahdollisuus kestopatetrin vaihtoehtona on aina hyvä arvioida tilannekohtaisesti.

Kestopatetrin käyttöaiheita voivat olla esimerkiksi:

- Virtsaretentio tai rakon tyhjenemiseste
- Virtsamäärän tarkka seuranta kriittisesti sairailta
- Tarvittaessa leikkauksen yhteydessä mahdollisimman lyhytaikaisesti (yl. max 24 h)
- Saattohoitopotilailla, joille liikuttelu aiheuttaa epämukavuutta
- Tilanteissa, joissa mobilisaatio ei mahdollinen (esim. epästabiili selkärankamurtuma, lantio-murtuma)
- Vaikeahoitoiset urogenitaalialueen haavat

Virtsakatetrin käyttöä ei suositella esimerkiksi seuraavissa tilanteissa: pitkittyneesti postoperatiivisesti ilman selkeää syytä, korvaamaan henkilökuntapulaa huonosti liikkuvan potilaan hoidossa tai inkontinenssin hoitona.

Potilaan hoitotietoihin kirjataan katetroinnin syy, ajankohta, katetrin tiedot ja toimenpiteen tekijä. Jos potilaalle on asetettu kestopatetri, merkitään hoitotietoihin katetrin suunniteltu poistopäivä, mikäli se on mahdollista. Kestopatetri poistetaan heti, kun sille ei enää tarvetta.

Kertakatetrointi

Desinfioi kädet ja kerää tarvittavat välineet kertakäyttöisellä pesevällä pintadesinfektioiinalla puhdistetulle toimenpidepöydälle. Toimenpiteen tekijä suojautuu tavanomaisten varotoimien mukaisesti.

- Tehdaspuhtaat pesulaitokset tai sykeröt ja tehdaspuhdas liuoskuppi
- Tehdaspuhtaat suojakäsineet pesua varten
- Steriili instrumentti tai steriilit suojakäsineet katetrin rakkoon vientiä varten.
- Katetri ei saa koskettaa potilaan ihoa tai ympäristön pintoja katetroinnin aikana (steriili-liina yksin katetroitaessa).
- Pesuneste: NaCl- tai Aqua-liuos
- Hydrofiilinen kertakatetri
- Virtsapullo tai mitta-astia
- Vuoteensuoja

Avustajan mukanaolo helpottaa katetrointia. Desinfioi kädet ja kaada pesunestettä taitosten päälle. Katetripakkaus kiinnitetään pakkauksen liimatarralla käden ulottuville.

- Kädet desinfioidaan ja laitetaan tehdaspuhtaat suojakäsineet
- Virtsaputken suu ja ympäristö pestään huolellisesti, edeten suuaukolta pois päin
- Tartutaan steriilillä instrumentilla katetriin ja viedään se rauhallisesti virtsaputkea pitkin rakkoon. Jos katetri viedään rakkoon steriileillä suojakäsineillä, ne puetaan puhtaisiin desinfiointuihin käsiin puuduteaineen laiton jälkeen.

- Katetri ei saa koskettaa potilaan ihoa tai ympäristön pintoja katetroinnin aikana
- Virtsarakko tyhjenetään keräysastiaan ja katetri poistetaan

Kestokatetrointi

Desinfioi kädet ja kerää tarvittavat välineet kertakäyttöisellä pesevällä pintadesinfektioliinalla puhdistetulle toimenpidepöydälle. Aseptiikan vuoksi katetroinnissa on avustaja mukana. Toimenpiteen tekijä suojautuu tavanomaisten varotoimien mukaisesti.

- Steriili katetroimisetti, joka sisältää suojaliinan, pesulaitokset, liuoskupin, suonenpuristimen, kaarimaljan ja käsineet tai vastaavat steriilit tarvikkeet
- Pesuneste: NaCl- tai Aqua-liuos
- Kestokatetri
- Puudutusaine
- Virtsaneräyspussi takaiskuventtiilillä ja teline
- Katetrin kiinnittämiseen kiinnitysväline tai esimerkiksi teippiä
- Ballongin täyttöneste, jos sitä ei ole valmiiksi katetrissa
- Vuoteensuoja

Avustaja desinfioi kätensä ja ojentaa katetroijalle kulloinkin tarvittavat välineet

- Kädet desinfioidaan ja puetaan steriilit suojakäsineet
- Virtsaputken suu ja ympäristö pestään huolellisesti, edeten suuaukolta pois päin
- Virtsaputki puudutetaan ja puudutetta laitetaan myös katetrin pinnalle
- Tartutaan steriilillä instrumentilla katetriin ja viedään se rauhallisesti virtsaputkea pitkin rakkoon. Jos katetri viedään rakkoon steriileillä suojakäsineillä, ne puetaan puhtaisiin desinfiointuihin käsiin puuduteaineen laitton jälkeen.
- Katetri ei saa koskettaa potilaan ihoa tai ympäristön pintoja katetroinnin aikana
- Katetrin ballonki täytetään valmistajan ohjeen mukaisesti
- Katetri kiinnitetään huolellisesti naisilla reiteen ja miehillä vatsanpeitteisiin

Yhteenveto virtsakatetriperäisten infektioiden ennaltaehkäisystä

1. Virtsakatetri asetetaan vain perustellusta syystä
2. Kestokatetri poistetaan heti, kun sen tarve on päättynyt
3. Katetroinnissa käytetään aseptista tekniikkaa
4. Katetrijärjestelmä pidetään suljettuna ja virtsan esteettömästä kulusta huolehditaan.

Lähteet: CDC, Hoitoon liittyvien infektioiden torjunta (7. painos).

Hoito-ohje | HUS | Infektiosairauksien klinikka | Laatijat: Minna Hakanen, Kaisa Huotari | Hyväksyjä: Veli-Jukka Anttila | 14.5.2021